

Гадоев Э.Ф.,

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси Солиқ академияси ректори, иқтисод фанлари номзоди, доцент

СОЛИҚҚА ТОРТИШ ТАРТИБ-ТАОМИЛЛАРИНИ СОДДАЛАШТИРИШ ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ

Солиқ-бюджет сиёсатининг 2015 йилга мўлжалланган асосий йўналишлари 2014 йил 4 декабрдаги ЎРҚ-379-сонли «Солиқ ва бюджет сиёсатининг 2015 йилга мўлжалланган асосий йўналишлари қабул қилинганлиги муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2014 йил 4 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2015 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида»ги ПҚ-2270-сонли қарорида ўз ифодасини топган.

Ушбу ҳужжатларда белгиланган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар ставкаларидаги асосий ўзгаришлар, шунингдек, солиқ солишнинг айрим масалалари тўғрисида батафсил тўхталиб ўтадиган бўлсак, асосий эътибор иқтисодиётда солиқ юкини пасайтиришга, солиқларни ижтимоий йўналтирилганлигига ва солиққа тортиш механизмини соддалаштириш-

га қаратилганлигини яққол кузатиш мумкин.

Жумладан, юридик шахслардан олинадиган фойда солиғининг базавий ставкаси 2014 йилдаги солиқ ставкасига нисбатан 0,5 фоизли пунктга пасайтирилди ва 8 фоиз ўрнига 2015 йилда 7,5 фоиз қилиб белгиланди.

2015 йилнинг 1 январидан бошлаб жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғини ҳисоблашда энг

кам иш ҳақининг бир бараваригача «0» даражали ставкани назарда тутувчи тўрт поғонали солиқ ставкаларини қўллаш тартиби жорий этилди.

2014 йилда жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғини ҳисоблашда уч поғонали солиқ ставкалари қўлланилган бўлиб, «0» даражали ставка кўзда тутилмаган эди.

Жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи 2015 йилнинг 1 январидан бошлаб солиқ солинадиган даромаднинг энг кам иш ҳақининг бир бараваригача миқдоридан «0» фоизли ставкани, энг кам иш ҳақининг бир бараваридан беш бараваригача миқдоридан 8,5 фоизли ставкани, энг кам иш ҳақининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдоридан 17 фоизли ставкани ва энг кам иш ҳақининг ўн бараваридан юқори миқдоридан 23 фоизли ставкани қўллаган ҳолда ҳисоб-китоб қилинади.

Солиқни ҳисоблаш 2015 йил 1 январдаги амалда бўлган энг кам иш ҳақи миқдори, яъни 118 400 сўмдан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади ва йил давомида энг кам иш ҳақи миқдори ўзгарган тақдирда ҳам қайта кўриб чиқилмайди.

Шунингдек, қонун ҳужжатларига мувофиқ энг кам ставка бўйича солиқ солинадиган жисмоний шахсларнинг алоҳида даромад турларини солиққа тортиш мақсадида энг кам ставка 8,5 фоиз миқдоридан белгиланган.

Қурилиш соҳасини ривожлантириш билан боғлиқ яна бир қулайлик, яъни қурилиш фаолияти билан шуғулланаётган микрофирма ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўлови

ставкаси 2015 йил 1 январдан бошлаб 1 фоизга, яъни 2014 йилдаги 6 фоиз ўрнига 5 фоизга пасайтирилди.

Улгуржи ва улгуржи-чакана савдони амалга оширувчи савдо корхоналари учун (бундан дорихона ташкилотлари мустасно) 2015 йилнинг 1 январидан бошлаб ягона солиқ тўлови ставкаси унификация қилиниб (бирхиллаштирилиб), 5 фоиз миқдоридан белгиланди.

Сартарошлик хизматлари, маникюр, педикюр, косметолог хизматлари ва бошқа шунга ўхшаш хизматларни кўрсатадиган яқка тартибдаги тадбиркорлардан олинадиган қатъий белгиланган солиқ ставкалари фаолият амалга оширилган жойга қараб, 2015 йилнинг 1 январидан бошлаб 2014 йилга нисбатан энг кам иш ҳақининг 0,5 баравари миқдоридан пасайтирилди.

Қатъий белгиланган солиқ тўловчиларнинг барча тоифалари учун қатъий белгиланган солиқ ставкаси йил бошига белгиланган энг кам иш ҳақи миқдоридан, яъни 118 400 сўмдан келиб чиқиб аниқланади ва йил давомида энг кам иш ҳақи миқдори ўзгарган тақдирда ҳам қайта кўриб чиқилмайди.

Шунингдек, сув захираларидан тежамли ва оқилона фойдаланишни таъминлаш мақсадида 2015 йилнинг 1 январидан бошлаб алкогольсиз ичимликлар ишлаб чиқарувчи корхоналарга алкогольсиз ичимликлар ишлаб чиқаришда фойдаланган сув ҳажмларининг 1 куб метри учун 10 000 сўм миқдоридан ҳамда бошқа мақсадлар учун 1 куб метр ер усти сув манбалари учун 61,9 сўм ва

ер ости сув манбалари учун 78,6 сўм миқдоридида сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ тўлашлари белгиланди.

Бунда мазкур корхоналар сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқни солиқ солиш тартибидан (умумбелгиланган ёки соддалаштирилган солиқ солиш тартиби) қатъи назар тўлайдилар.

Жисмоний ва юридик шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқлар бўйича ҳам тегишли ўзгаришлар кўзда тутилган.

Жумладан, жисмоний шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқнинг асосий ставкаси 2015 йилда мол-мулклар учун инвентаризация қийматига нисбатан 1,3 фоиз миқдоридида белгиланган.

Жисмоний шахсларнинг мол-мулкига солинадиган солиқ бўйича алоҳида ставкалар шаҳарларда жойлашган умумий майдони 200 кв метрдан 500 кв метргача бўлган турар жой ва квартираларга 1,6 фоиз, майдони 500 кв метрдан ортиқ бўлган турар жой ва квартиралар учун эса 2,2 фоиз миқдоридида белгиланган.

Жисмоний шахслар мол-мулкининг баҳолаш органлари томонидан белгиланган инвентаризация қиймати мавжуд бўлмаганда, солиқни ундириш 2015 йил 1 январдан бошлаб мол-мулкни Тошкент шаҳри ва вилоят марказларида 20 328,0 минг сўм миқдоридидаги, бошқа шаҳарлар ва қишлоқ жойларда эса 8 833,0 минг сўм миқдоридидаги шартли қийматидан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади.

Юридик шахслар учун эса кўчмас мулкни объектлар бўйича ҳисобга қўйиш, мол-мулк солиғи ҳисобкитобини топшириш ва уни тўлашни ушбу мулк жойлашган жойида амалга ошириш тартиби белгилаб қўйилди.

Жисмоний шахслардан олинadиган ер солиғини ҳисоблашда 2015 йил 1 январдан белгиланган нормативлардан юқори ер участкаларига базавий ставкаларга 1,5 кўпайтирилувчи коэффициент қўлланилади.

Бунда жисмоний шахслардан олинadиган ер солиғини ҳисоблаш мақсадида ер участкаларининг нормативлари Тошкент шаҳри, Нукус шаҳри ва вилоятлар бўйсунувидаги шаҳарлар бўйича 0,06 гектар, бошқа аҳоли пунктлари бўйича (деҳқон хўжаликларидан ташқари) 0,1 гектар миқдоридида белгиланган.

Микрофирмалар, кичик корхоналар ҳамда фермер хўжаликлари учун 2015 йил 1 январдан ягона ижтимоий тўлов ставкаси меҳнатга ҳақ тўлаш фондига нисбатан 2014 йилда амалда бўлган 25 фоиз ўрнига 15 фоиз миқдоридида белгиланганлиги уларда солиқ юкининг сезиларли пасайтирилишини таъминлайди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2014 йил 4 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2015 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида»ги ПҚ-2270-сонли қарорига мувофиқ иқтисодий ва ижтимоий аҳамиятга эга бўлган қатор солиқ имтиёзларининг амал қилиш муддатлари узайтирилди.

Жумладан, бюджет ташкилотларининг асосий фаолияти соҳасида кўрсатадиган пуллик хизматларидан оладиган қўшимча даромадлари бўйича белгиланган солиқ имтиёзларининг амал қилиш муддати 2018 йил 1 январгача узайтирилди.

Шунингдек, олий таълим муассасаларининг тўлов-контракт асосида кадрларни тайёрлаш учун тушадиган маблағлардан олий таълим муассасаларини (моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, ўқув жараёнини замонавий таълим воситалари билан таъминлаш, олий таълим муассасалари ходимларини моддий рағбатлантириш учун мақсадли фойдаланиш шарти билан) солиқлар ва давлат мақсадли жамғармаларига ажратмалардан озод этиш бўйича имтиёзлар ҳам 2018 йил 1 январгача узайтирилди.

Солиқ сиёсатининг 2015 йилдаги асосий йўналишларида тадбиркорлик субъектлари, айниқса янгидан фаолиятини бошлаётган тадбиркорлар учун қатор қулайликлар белгиланган.

Жумладан, микрофирма ва кичик корхоналарни ҳамда ёшларни тадбиркорликка кенг жалб этишни янада рағбатлантириш мақсадида микрофирмалар ва кичик корхоналар томонидан республиканинг касб-ҳунар коллежлари, академик лицейлари ва олий таълим муассасалари битирувчилари билан меҳнат шартномалари тузилганда, банд ходимларнинг ўртача йиллик сони қонун ҳужжатларида белгиланган чекланган нормативи 20 фоиздан 50 фоизга оширилди.

Янги рўйхатдан ўтган якка тартибдаги тадбиркорлар ва юридик

шахс ташкил этмаган оилавий тадбиркорлик субъектлари томонидан суғурта бадаллари ва қатъий белгиланган солиқни тўлашни улар давлат рўйхатидан ўтказилган ойдан кейинги ойдан бошлаб амалга оширилиши белгилаб қўйилди.

Касб-ҳунар коллежлари битирувчилари коллежни тамомлагандан кейин ўн икки ой ичида якка тартибдаги тадбиркор сифатида давлат рўйхатидан ўтган тақдирда, якка тартибдаги тадбиркор сифатида давлат рўйхатидан ўтган санадан эътиборан қатъий белгиланган солиқни тўлашдан олти ой муддатга озод этилади.

Агар якка тартибдаги тадбиркор сифатида давлат рўйхатидан ўтилган пайтдан бошлаб коллеж битирувчиси ўн икки ой ичида фаолиятини тугатса, қатъий белгиланган солиқ фаолияти амалга оширилган бутун давр учун тўланади.

Шунингдек, 2015 йилнинг 1 январидан бошлаб тадбиркорлик субъектлари солиқ ва молиявий ҳисоботларини фақатгина телекоммуникация каналлари орқали электрон ҳужжат тарзида тақдим этишлари тартиби белгилаб қўйилди. Бу меъёр тадбиркорлик субъектларини ушбу ҳисоботларни тақдим этиш билан боғлиқ вақт сарфи ва молиявий харажатларининг қисқартирилишини таъминлайди.

Давлат солиқ хизмати органига ёзма билдириш юбориб, текширувлар натижалари бўйича қўшимча ҳисобланган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар, шунингдек, молиявий санкциялар суммаларини тўлашни ундириш тўғрисида қарор қабул

қилинган кундан эътиборан олти ой мобайнида тенг улушларда амалга ошириш ҳуқуқини назарда тутадиган тартиб юридик шахслар сингари якка тартибдаги тадбиркорларга ҳам татбиқ этилиши ҳам белгиланди.

Қишлоқ хўжалиги корхоналари учун ер солиғи ва ягона ер солиғи тўловининг даврийлиги йилига уч мартадан икки мартага қисқартирилди, яъни қишлоқ хўжалиги корхоналари томонидан ер солиғи ва ягона ер

солиғини тўлаш ҳисобот йилининг 1 сентябрига қадар йиллик солиқ суммасининг 30 фоизи ва ҳисобот йилининг 1 декабрига қадар солиқнинг қолган суммаси миқдорида амалга оширилади.

Шубҳасиз, 2015 йилнинг солиқ сиёсатида белгиланган йўналишлари республикамизда иқтисодий ўсиш ва ижтимоий ривожланишни таъминлашга хизмат қилади.

Адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 декабрдаги «Солиқ ва бюджет сиёсатининг 2015 йилга мўлжалланган асосий йўналишлари қабул қилинганлиги муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги ЎРҚ-379-сонли Қонуни. // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2014 й., 49-сон.

2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2014 йил 4 декабрдаги «Ўзбекистон Республикасининг 2015 йилги асосий макроиқтисодий кўрсаткичлари прогнози ва Давлат бюджети параметрлари тўғрисида»ги ПҚ-2270-сонли қарори. // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2014 й., 50-сон.